

Виклик кинуто

В питанні Ірану прем'єр-міністр Іспанії пропонує Європі альтернативу саморуйнівній покорі Трампу

В той час як більшість європейських лідерів, щоб не образити Вашингтон, відповіла на удари США та Ізраїлю по Ірану осудом іранського режиму і м'якими закликами до «деескалації», прем'єр-міністр Іспанії Педро Санчес однозначно осудив війну проти Ірану як порушення міжнародного права.

Для порівняння: німецький канцлер Фрідріх Мерц вирішив, що початок війни – «не той час, щоб читати партнерам і союзникам лекції» про ймовірні порушення міжнародного права. А прем'єр-міністр Великої Британії Кір Стармер доклав неабияких зусиль, намагаючись усидіти на двох стільцях: апелювати до міжнародного права і при цьому дозволити Вашингтону використовувати британські військові бази для «оборонних операцій», які насправді такими не є, адже включають удари по ракетних пускових установках на території Ірану. І все одно Дональд Трамп його образив, сказавши, що Стармер – «не Вінстон Черчилль».

Лідери інших великих європейських держав повелися не набагато краще. Французький президент Емманюель Макрон чекав аж чотири дні, щоб заявити, що війна США і Ізраїлю «порушує міжнародне право». І навіть тоді він пообіцяв надіслати засоби ППО і військовий корабель для захисту острова Кіпр від ударів Ірану по розміщеній там британській військовій базі у відповідь на підтримку Великою Британією ударів по Ірану.

Також Макрон сказав, що хоче створити міжнародну коаліцію для забезпечення безпеки морських торговельних шляхів, «ключових для світової економіки». Він сказав, що Франція надасть свій авіаносець «Шарль де Голль».

Позиція Санчеса варта уваги, тому що він не тільки говорив, але й діяв. В зовнішній політиці послідовність визначає авторитет.

Якщо конкретно, Санчес не дозволив американським літакам

використовувати спільні морські й повітряні військові бази в іспанських Роті та Мороні для ударів по Тегерану. Це рішення цілком передбачувано викликало гнів Трампа. Він назвав Іспанію «жахливою» і погрожував припинити будь-яку торгівлю з Мадридом. Також сказав, що, якщо захоче використовувати іспанські бази, то «прилетить туди».

«Ми можемо просто прилетіти і скористатись ними, ніхто нам не заборонить. Але нам це не потрібно», – сказав він.

Санчес не просто не відступив, він пішов ва-банк, а саме осудив порушення міжнародного права в епохальному телезверненні до народу. Він відкинув «ілюзію, що бомби вирішують проблеми» і пообіцяв «не повторювати помилок минулого». Позицію іспанського уряду можна підсумувати двома словами, які він вимовив: «Ні війні».

В середу речниця Білого дому заявила, що іспанці передумали і все-таки погодилися допомогти. Міністр закордонних справ Іспанії Хосе Мануель Альварес негайно пішов до журналістів з заявою, що це неправда. «Я заперечую (речниці Білого дому), – сказав Альварес іспанській радіостанції Cadena Ser. – Позиція іспанського уряду в питаннях війни на Близькому Сході, бомбардування Ірану та використання наших баз не змінилася ні на йоту».

Це не позиція наївних ідеалістів. Це позиція жорсткого, реалістичного лідера (Санчеса), який пам'ятає історію, розуміє свою аудиторію і вживає заходів для захисту своєї країни від безглуздої, незаконної війни та її можливих наслідків, таких як тероризм у відповідь, економічні труднощі і масова міграція.

Варто зазначити, що іспанський лідер згадав про вторгнення в Ірак 2003 року. «Кілька безвідповідальних лідерів втягнули нас в незаконну війну на Близькому Сході, яка не дала нічого, крім розрухи і страждань», – попередив він.

Порівняння влучне і дуже зрозуміле іспанцям. В березні 2003 року тодішній прем'єр-міністр Хосе Марія Аснар цілковито підтримав вторгнення Джорджа Буша в Ірак. Цей момент увічнено на фото, відомому як «Азорськетріо»: Аснар, Буш і британський прем'єр Тоні Блер після саміту на цих португальських островах, де й ухвалили рішення про початок війни.

Відповідь не забарилася: майже рівно через рік терористи з «Аль-Каїди» підірвали залізничний вокзал в Мадриді, в результаті чого

загинули 193 людини і понад 2000 отримали поранення. Це був найбільший теракт в історії країни. Він стався за кілька днів до загальних виборів, і спочатку уряд Аснара намагався звинуватити баскських сепаратистів, щоб не зашкодити рейтингам свого наступника-консерватора. Але скоро з'явилися докази, що це помста ісламських терористів за дії Іспанії в Іраку. Вибори виграла соціалістична опозиція.

Як і війна в Іраку, нинішні удари по Ірану не санкціоновані Радою Безпеки ООН. Виправдовують їх, як і війну в Іраку, високими ідеалами, в цьому випадку – солідарністю з іранськими жінками, яких гнобить режим. Деякі іранські активісти-емігранти теж виступали за війну для «захисту прав жінок».

Санчес був особливо різким в цьому питанні. «Не можна використовувати права жінок як привід для початку війни, справжні цілі якої інші, – наполягав він. – Якщо ми справді хочемо свободи для іранських жінок, то ще більше насильства – не вихід. Має бути більше дипломатії, більше підтримки і більше міжнародного права».

Це не захист іранського режиму. Санчес чітко заявив: «Пам'ятаймо, що можна бути проти ненависного режиму, як-от іранського... і водночас бути проти невиправданого, небезпечного військового втручання». Ця різниця критично важлива, але неочевидна тим, хто лукаво ототожнює неприйняття війни з симпатією до Тегерана.

Санчес пропонує Європі інший шлях, ніж повна покора Трампу. Політичні лідери й експерти, такі як Мерц і його однодумці, схоже, в захваті від ідеї перетворити Європу на «жорстку силу», застосування якої вони зводять до ролі молодшого партнера в війні проти Ірану.

Нещодавно європейський експерт Альберто Алеманно написав: «Європа підтримує війну, яку не починала, в якій не братиме участі і яку не може собі дозволити. Вашингтон отримає геополітичну вигоду. Європа отримає рахунок». Оплачено цей рахунок буде ростом цін на енергоносії, потенційною міграцією, терористичною загрозою і політичною нестабільністю на південному фланзі Європи.

Санчес відмовляється сприяти будь-чому з цього. Це не «жорстка сила», а саморуйнівна покора Вашингтону, який веде незаконну війну, цілі якої, здається, змінюються щодня, а то й щогодини, залежно від того, хто саме з адміністрації Трампа виступає. Важелем впливу Європи має бути протилежне: використання дипломатичної та економічної сили у власних колективних інтересах.

В нинішній ситуації це означає відмову США в використанні будь-яких військових баз в Європі для будь-яких цілей, що порушують міжнародне право і право на самооборону. Що ж до погроз Трампа покарати Мадрид припиненням торгівлі, то вони більше схожі на пусті. Юридично це можливо, але фактично такий крок означав би санкції проти всього єдиного ринку ЄС, тобто повномасштабну торговельну війну, навряд чи вигідну політично та економічно навіть адміністрації Трампа.

Санчес не може діяти самостійно. Іспанія – не наддержав, вона середньостатистична. Але його позиція варта уваги саме тому, що демонструє наявність альтернативи.

Міністр закордонних справ Ізраїлю сумнівається, чи Санчес «на правильній стороні історії». Це показове формулювання. В 2003 році тих, хто виступав проти війни в Іраку, теж робили ізгоями. Тепер же мало хто скаже, що вони помилялися.

Позиція Іспанії не антиамериканська і не проіранська. Вона просто прозаконна, промирна й антивоєнна. В світі, що мчить до ще більшої війни, Педро Санчес є тим тверезим голосом, якого Європа так відчайдушно потребує.

Переклад з англійської Дар'ї Прусенко

Ця стаття вперше вийшла на Responsible Statecraft, її переклад публікується з дозволу автора

Ельдар Мамедов

Ельдар Мамедов (Eldar Mamedov) — експерт з питань зовнішньої політики та позаштатний науковий співробітник Інституту Куїнсі. Раніше працював політичним радником соціал-демократів у Комітеті з питань закордонних справ Європейського парламенту (ЄП) і очолював делегації Європарламенту з міжпарламентських відносин з Іраном,

Іраком, Аравійським півостровом і Машріком, а також у Міністерстві
закордонних справ Латвії та в посольствах Латвії у Вашингтоні та
Мадриді.

